

QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA TEXNIK TAHLIL AMALIYOTINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Xo'janiyazov Davron Hamdam o'g'li

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17430546>

Hozirgi global moliyaviy tizimda investitsiya qarorlarini asosli va tahliliy yondashuv asosida qabul qilish tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, qimmatli qog'ozlar bozori kabi o'zgaruvchan va dinamik sohalarda texnik tahlil vositalari orqali bozor holatini oldindan baholash, risklarni kamaytirish va foydali savdo strategiyalarini ishlab chiqish imkoniyati mavjud. Texnik tahlil — bu moliyaviy aktivlarning tarixiy narx harakatlari va savdo hajmlariga asoslanib, kelajakdagi yo'nalishlarni bashorat qilishga qaratilgan tizimli yondashuvdir. U bozor ishtirokchilarining psixologiyasini, bozor trendlarini va narx naqshlarini aniqlash orqali tahlil olib boradi.

Texnik tahlil fundamental tahlildan farqli o'laroq, korxonaning moliyaviy hisobotlariga emas, balki bozor narxlariga, grafik shakllarga, trend chiziqlariga, indikatorlar va osilatorlarga tayangan holda qaror qabul qilishni taqozo etadi. Bugungi kunda eng ko'p qo'llaniladigan texnik vositalarga harakatlanuvchi o'rtachalar (SMA, EMA), MACD, RSI, Bollinger Bands, stoxastik osilator, On-Balance Volume (OBV) va Fibonacci tahlillari kiradi. Bu vositalar savdo signalini aniqlash, trendni baholash, bozor holatini tahlil qilish va investitsiya vaqtini belgilashda keng qo'llaniladi.

O'zbekiston fond bozorida texnik tahlil amaliyoti hanuzgacha keng ommalashmagan. Bunga bir nechta sabablar mavjud: bozordagi past likvidlik, tahliliy infratuzilmaning zaifligi, real vaqt rejimida ma'lumotlar bilan ishlovchi platformalarning kamligi, moliyaviy savodxonlikning yetarli darajada emasligi va texnik tahlilni chuqur biladigan mutaxassislar taqchilligi. Aksariyat investorlar savdo qarorlarini subyektiv fikrlarga asoslangan holda qabul qilishadi yoki fundamental tahlil bilan cheklanib qolishadi.

Shunga qaramay, texnik tahlilni rivojlantirish bo'yicha salmoqli imkoniyatlar mavjud. Avvalo, Toshkent Respublikasi fond birjasi (Toshkent RFB) va boshqa moliyaviy tashkilotlar tomonidan raqamli savdo platformalarining joriy etilishi, elektron savdo tizimlarining rivoji, moliyaviy ma'lumotlar oqimini avtomatlashtirish bo'yicha qadamlar qo'yilmoqda. Bu texnik tahlil uchun zarur bo'lgan grafik, indikator, algoritmik vositalar bilan ishlash imkoniyatini yaratadi. Investorlarga zamonaviy tahliliy platformalar — TradingView, MetaTrader, ThinkorSwim kabi vositalarni joriy etish orqali amaliy ko'nikmalarni oshirish mumkin.

Ta'lim sohasida ham texnik tahlilni kengaytirish zarur. Oliy ta'lim muassasalarida texnik tahlilga oid fanlarni joriy etish, maxsus qisqa muddatli kurslar va treninglar tashkil etish orqali malakali kadrlar tayyorlash mumkin. CMT (Chartered Market Technician) kabi xalqaro tan olingan dasturlarga tayyorlov markazlarini tashkil etish, texnik tahlil bo'yicha mahalliy mutaxassislar bazasini kengaytiradi. Shu bilan birga, investorlar va traderlar uchun ochiq vebinarlar, onlayn ta'lim platformalari, interaktiv treninglar orqali bozor ishtirokchilarining texnik savodxonligini oshirish muhim vazifalardan biridir.

Texnik tahlilning yana bir ustun jihati — uni sun'iy intellekt (AI) va mashinali o'qitish (machine learning) texnologiyalari bilan birlashtirish imkoniyati mavjudligidir. Hozirda xorijda ko'plab texnik tahlil vositalari AI algoritmlari yordamida avtomatlashtirilmoqda. Bunday

tizimlar katta hajmdagi tarixiy narx ma'lumotlari asosida bashorat modellarini yaratadi. O'zbekiston bozorida ham bunday yondashuvlarni bosqichma-bosqich joriy etish, dasturchilar, tahlilchilar va investorlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish orqali texnik tahlil samaradorligini oshirish mumkin.

Regulyatorlar darajasida ham texnik tahlilga qulay muhit yaratish muhim. Kapital bozorini rivojlantirish agentligi, Markaziy bank va boshqa idoralar tomonidan texnik tahlil vositalari uchun zarur real vaqt narx ma'lumotlari, API xizmatlari, moliyaviy axborot oqimi ochiqligi ta'minlanishi kerak. Soliq yengilliklari, startaplar uchun grant dasturlari, fintech kompaniyalarni qo'llab-quvvatlash orqali texnik tahlil ekotizimini kengaytirish mumkin.

Uzoq muddatli istiqbolda texnik tahlil fond bozorida spekulativ savdo bilan uzoq muddatli investitsiya yondashuvi o'rtasida muvozanat yaratadi. Investorlar o'z qarorlarini tasodifiy emas, balki analitik tahlil, aniq indikatorlar va strategik yondashuvga asoslab qabul qilishadi. Bu esa bozor ishtirokchilarining o'zaro ishonchini oshiradi, kapital oqimini faollashtiradi va iqtisodiyotga foyda keltiradi. Shuningdek, texnik tahlil investorlar uchun real tahdidlar va soxta signal o'rtasidagi farqni ajratishda ham muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, texnik tahlil O'zbekiston kapital bozorida yangi bosqichga chiqish, zamonaviy savdo texnologiyalarini joriy etish va investitsion madaniyatni shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Uning rivojlanishi ko'p tomonlama yondashuvni talab qiladi: ta'lim, texnologiya, qonunchilik, regulyator siyosati va xususiy sektorning faol ishtirokini. Bu yo'nalishda qo'yiladigan har bir qadam milliy fond bozorining shaffofligi, likvidligi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Texnik tahlilning rivojlanishi nafaqat mavjud investorlar faoliyatiga ta'sir ko'rsatadi, balki butun moliyaviy ekotizimda yangi ishtirokchilarni shakllantiradi. Ayniqsa, yosh avlod orasida fond bozori va investitsiya faoliyatiga bo'lgan qiziqish ortib borayotgani inobatga olinsa, texnik tahlilni erta bosqichlardan boshlab o'rgatish orqali uzoq muddatli investorlar sinfini shakllantirish mumkin. O'quv muassasalarida amaliy darslar, simulyatsion savdo muhiti, virtual portfellar va grafik tahlil laboratoriyalarining tashkil etilishi texnik tahlilni real tajriba bilan mustahkamlash imkonini beradi.

Bundan tashqari, texnik tahlilni faqat investorlar bilan cheklamasdan, korporativ boshqaruv, risk-menejment, va portfel tahlili kabi sohalarga ham integratsiya qilish mumkin. Masalan, yirik korxonalar o'z aksiyalarining ichki narx dinamikasini tahlil qilish orqali bozor harakatlarini prognoz qilishlari va investorlar bilan kommunikatsiyani samaraliroq yo'lga qo'yishlari mumkin. Texnik tahlil orqali ishlab chiqilgan prognozlar kredit reyting agentliklari, moliyaviy auditchilar va strategik rejalashtiruvchilar uchun qo'shimcha vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Shuningdek, davlat obligatsiyalari, IPO (birlamchi ommaviy joylashtirish), derivativ vositalar kabi kengroq moliyaviy instrumentlar bilan ishlashda ham texnik tahlil zarur hisoblanadi. Ayniqsa, volatil narx harakati kuzatiladigan aktivlar bo'yicha bozor kayfiyati, trend kuchi va narx oqimi dinamikasini baholash orqali fond birjalarida talab va taklif o'rtasidagi real muvozanatni aniqlash mumkin. Bu esa fond bozorida narx shakllanishining adolatli bo'lishiga xizmat qiladi.

Texnik tahlil shuningdek, moliyaviy xavfsizlik masalalarida ham qo'llanilishi mumkin. Masalan, narx manipulyatsiyasi, "pump and dump" sxemalari, yoki soxta savdo hajmlarini aniqlash uchun indikatorlar asosidagi tahlil samarali natija beradi. O'zbekiston moliyaviy

regulyatorlari va birja operatorlari ushbu texnik tahlil vositalarini ichki monitoring tizimlariga joriy qilgan taqdirda, bozorda tartib-intizom, qonuniylik va investitsion madaniyat mustahkamlanadi.

Yana bir e'tiborga loyiq jihat — texnik tahlil va ijtimoiy signallar integratsiyasidir. Bugungi kunda ko'plab investorlar bozor harakatlariga ijtimoiy tarmoqlar, yangiliklar va internetdagi fikrlar orqali ham javob berishadi. Agar texnik tahlil algoritmlari "sentiment analysis" (bozor kayfiyatini tahlil qilish) bilan uyg'unlashtirilsa, bu ikki tomonlama signal tizimini yaratadi. Bunday tizim, ayniqsa, qisqa muddatli savdo (day-trading, swing trading) strategiyalarida yuqori aniqlikka ega bashorat modelini shakllantirishi mumkin.

Kelajakda O'zbekistonda texnik tahlil sohasini mustahkamlash uchun milliy texnik tahlil assotsiatsiyasi yoki investorlar akademiyasi kabi muassasalarning tashkil etilishi ham katta samara beradi.

Manbalar Ro'yxati:

1. Murphy, J. J. (1999). *Technical Analysis of the Financial Markets: A Comprehensive Guide to Trading Methods and Applications*. New York: New York Institute of Finance.
2. Pring, M. J. (2014). *Technical Analysis Explained*. McGraw-Hill Education.
3. Elder, A. (2002). *Come Into My Trading Room: A Complete Guide to Trading*. Wiley.
4. Achelis, S. B. (2001). *Technical Analysis from A to Z*. McGraw-Hill.
5. Investopedia. (2024). "Technical Analysis Tools and Indicators." <https://www.investopedia.com>
6. CMT Association. (2024). "Chartered Market Technician Program Curriculum." <https://cmtassociation.org>
7. TradingView platformasi — texnik tahlil grafikasi va indikatorlar kutubxonasi: <https://www.tradingview.com>
8. O'zbekiston Respublikasi Kapital bozorini rivojlantirish agentligi (2023). "Fond bozori ishtirokchilarining roli va texnik tahlil asoslari." <https://cmda.uz>
9. Toshkent Respublikasi Fond birjasi (Toshkent RFB) rasmiy sayti: <https://uzse.uz>
10. Bloomberg Terminal — texnik va fundamental tahlil uchun global moliyaviy axborot tizimi (faqat obuna asosida).